

Оглядова стаття (Review article)

<http://doi.org/10.32752/2786-5185-2024-4-1-55-67>

УДК 342.7:314.745.23

НОВІТНІ ПІДХОДИ ЗАХИСТУ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

LATEST APPROACHES TO PROTECTION OF FORCIBLY DISPLACED PERSONS IN THE EUROPEAN UNION LAW

Богдан Калиновський¹

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(вул. Володимирська, 64/13, м. Київ, Україна, 01601)*

Bohdan Kalynovskyi

*Taras Shevchenko Kyiv National University
(64/13, Volodymyrska St., Kyiv, Ukraine, 01601)*

Отримано: 08.12.2023. Затверджено: 15.01.2024

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються особливості правового регулювання тимчасового захисту громадян України в Європейському Союзі. Розкрито чотири форми захисту вимушено переміщених осіб в праві ЄС, зокрема: надання статусу біженця відповідно до Конвенції про статус біженців 1951 р.; надання статусу додаткового (субсидіарного) захисту; надання тимчасового захисту відповідно до Директиви Ради ЄС 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у випадках масового припливу переміщених осіб та про заходи підтримки балансу у зусиллях держав-членів у зв'язку з прийомом та наслідками такого прийому від 20 липня 2001 року; надання гуманітарного захисту, тобто надання міжнародного захисту з гуманітарних міркувань на основі національного законодавства держав-членів ЄС. Підкреслено, що статтею 3 Директиви Ради ЄС 2001/55/ЄС встановлюється можливість для держав-членів ЄС передбачити на національному рівні більш сприятливі умови для переміщених осіб, що на практиці й призвело до наявності різних умов для отримання тимчасового захисту.

¹ доктор юридичних наук, професор; orcid 0000-0001-9654-0201; e-mail: kalinbogdan@ukr.net

Ключові слова: тимчасовий захист; права людини; правове регулювання; право ЄС; переміщені особи; вимушена міграція.

ABSTRACT

The article examines the peculiarities of legal regulation of temporary protection of citizens of Ukraine in the European Union. Four forms of international protection of forcibly displaced persons in EU law are disclosed, in particular: granting refugee status in accordance with the Convention on the Status of Refugees of 1951; granting the status of additional (subsidiary) protection; provision of temporary protection in accordance with the EU Council Directive 2001/55/EC on minimum standards for the provision of temporary protection in cases of mass influx of displaced persons and on measures to maintain balance in the efforts of member states in connection with the reception and consequences of such reception of July 20, 2001; providing humanitarian protection, i.e. providing international protection for humanitarian reasons based on the national legislation of EU member states. It is emphasized that Article 3 of EU Council Directive 2001/55/EC establishes the possibility for EU member states to provide at the national level more favorable conditions for displaced persons, which in practice has led to the existence of different conditions for obtaining temporary protection.

Key words: temporary protection; human rights; legal regulation; EU Law; displaced persons; forced migration.

I. ВСТУП

Триваюча війна Українського народу за своє право на існування, самовизначення та національну ідентифікацію, окрім гострих політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем, змусила світове співтовариство звернути увагу та по-новому поглянути на вирішення питань міжнародно-правового регулювання права осіб на тимчасовий захист. З початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну перед країнами Європейського Союзу постала проблема прийняття та розміщення мільйонів вимушено переміщених осіб з України. І система законодавства Європейського Союзу, що існувала до 24 лютого 2022 р. та регулювала процедуру отримання тимчасового захисту, була недосконалою та потребувала змін.

Дослідження проблем формування та правового регулювання вимушеної міграції загалом здійснювали зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема, М. Р. Аракелян, В. П. Босий, О. В. Буткевич, Дж. МакАдама, О. І. Мельничук, К. О. Нестеренко, О. Р. Поєдинок, П. М. Синявський, І. О. Сорока, Я. П. Турецька та інші. Окремі аспекти правового регулювання процедури тимчасового захисту в країнах Європейського Союзу (ЄС) розкривають в своїх працях зарубіжні і українські вчені,

зокрема, Л. О. Булко, В. О. Васечко, К. Б. Димов, М. В. Грушко, З. Ердоган, О. А. Малиновська, К. М. Мартинюк, А. О. Покрасьон, Й. Яблонська-Бонса, В. В. Маньгора та інші. Проте, на мою думку, ці напрацювання є недостатніми для комплексного розуміння проблеми.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою статті є дослідження новітніх підходів, тенденцій і перспектив вдосконалення інституту тимчасового захисту в країнах Європейського Союзу. Методи, що використовувалися автором, традиційно лежать в основі методології юридичної науки. Так, діалектичний метод пізнання дав змогу з'ясувати сутність поняття «захист вимушено переміщених осіб в праві Європейського Союзу» та оперувати такими категоріями, як: «тимчасовий захист», «вимушена міграція»; формально-юридичний метод дозволив проаналізувати джерела права ЄС, щодо здійснення захисту вимушено переміщених осіб та сформулювати рекомендації щодо подолання виявлених проблем. Аналіз юридичної практики здійснювався на основі реальних матеріалів функціонування європейських інституцій, що дозволило виявити та теоретично осмислити наявні проблеми, що лежать в площині здійснення захисту вимушено переміщених осіб з України в країнах Європейського Союзу.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Проблеми вимушеної міграції загалом, та формування інституту тимчасового захисту, привертала увагу суспільства з давніх часів. Враховуючи історію формування законодавства з даного питання та праці вчених, в юридичній науковій літературі виокремлюють три напрями міжнародно-правового регулювання інституту тимчасового захисту, зокрема, універсальний, європейський та співробітництво України з країнами ЄС щодо переміщених осіб з України¹.

Міжнародні акти універсального характеру у сфері вимушеної міграції є основою створення регіональних систем захисту біженців та осіб, які шукають притулок. Регулювання на регіональному рівні є проміжною стадією між універсальним і національним регулюванням.

¹ Васечко В. О. (2023). Генеза конституційно-правових основ співробітництва України з країнами ЄС щодо переміщених осіб з України. *Migration & Law*. Vol. 3 (issues 1–2). С. 54–75.

Міжнародні акти «м'якого права» універсального характеру нерідко набувають обов'язкового характеру на регіональному рівні. Однією з найрозвиненіших регіональних систем є система захисту біженців та осіб, які шукають притулок, у країнах Європейського Союзу.

Крім того, варто зазначити, що до питань регулювання вимушеної та добровільної міграції держави традиційно підходять виходячи з різних пріоритетів, зокрема, міркувань гуманності у першому випадку та, як правило, захисту національного ринку праці — у другому. Зближення між цими підходами є новітньою тенденцією міжнародно-правового регулювання міграції, що ґрунтується на право-захисному підході до міграції та знайшло відображення, наприклад, у низці міжнародних актів, наприклад, Нью-Йоркській декларації з біженців та мігрантів від 19 вересня 2016 р.

Регулювання вимушеної міграції у європейському регіоні формувалося у межах кількох організацій, зокрема Ради Європи, ОБСЄ та інших. Найбільш ефективне правове регулювання цієї сфери в Європі здійснюється нормами європейського права, яке включає норми права ЄС та положення Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р.¹ (Конвенція 1950 р.).

Право ЄС закріплює чотири форми міжнародного захисту вимушено переміщених осіб, тобто вимушених мігрантів, зокрема:

- 1) надання статусу біженця відповідно до Конвенції про статус біженців 1951 р.;
- 2) надання статусу додаткового (субсидіарного) захисту;
- 3) надання тимчасового захисту відповідно до Директиви Ради ЄС 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у випадках масового припливу переміщених осіб та про заходи підтримки балансу у зусиллях держав-членів у зв'язку з прийомом та наслідками такого прийому від 20 липня 2001 р. (Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС)²;

¹ Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

² Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>

- 4) надання гуманітарного захисту, тобто надання міжнародного захисту з гуманітарних міркувань на основі національного законодавства держав-членів ЄС.

Конвенція про статус біженців 1951 р. закріпила нормативне визначення поняття «біженець», під яким розуміють «особу, яка через цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою раси, віросповідання, громадянства, належності до певної соціальної групи знаходиться поза країною свого громадянства і не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися ним унаслідок таких побоювань»¹. Проте, на практиці розуміння вимушеної міграції і поняття «біженець» вийшли за межі даного визначення, що знайшло своє відображення в діяльності Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).

Поняття «біженець» за часовою ознакою було конкретизовано в Протоколі щодо статусу біженців від 16 грудня 1966 р.², що на думку української дослідниці О. І. Безпалової зумовлено тим, що у Конвенції про статус біженців від 28 липня 1951 р. існувало два обмеження до визначення поняття «біженець», по-перше, тимчасове (право вважатися біженцем не поширювалось на осіб, що стали такими в результаті подій, що виникли після 01 січня 1951 р.); по-друге, географічне (зазначені події означають або події, які відбулися в Європі до 01 січня 1951 року або події, які відбулися в Європі або в інших місцях до 1 січня 1951 року)³.

Якщо проблеми міжнародно-правового статусу біженців регламентуються низкою міжнародних і національних нормативних актів, і досліджувалися вченими з різних кутів бачення, то статус осіб, які потребують тимчасового захисту є мало дослідженим та набуває особливої актуальності в часи російсько-української війни.

Відтак, тимчасовий захист є однією з форм міжнародного захисту вимушених мігрантів, що спрямована на регулювання ситуацій,

¹ Конвенція про статус біженців 1951 р. URL: https://www.unhcr.org/ua/wpcontent/uploads/sites/38/2021/07/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf

² Маньгора В. В., Тельнюк С. Р. (2022). Особливості реалізації права на притулок громадянами України в умовах воєнного стану. *Інформація і право*. № 4(43). С. 131.

³ Безпалова О. І. (2017). Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві. *Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 20 квіт. 2017 р.). С. 10–19.

пов'язаних з «масовим припливом» вимушених переселенців. Слід відмітити, що необхідність застосування цієї форми обумовлена тим, що норми Конвенції про статус біженців 1951 р. не регламентують ситуацій «масового припливу» вимушено переміщених осіб. Відтак, на універсальному рівні питання правового регулювання ситуацій, пов'язаних з «масовим припливом» вимушених мігрантів, знайшли своє відображення лише актах рекомендаційного характеру, зокрема, в Директиві Ради ЄС 2001/55/ЄС та актах Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (*далі* — УВКБ ООН).

Починаючи з 1980-х років Виконавчий комітет УВКБ ООН робив непоодинокі спроби у своїх актах вирішити питання масового припливу вимушених переселенців. Зокрема, висновки Виконкому УВКБ ООН «З питання про біженців, які не мають країни притулку» № 15 (XXX), 1979 р.; «З питань захисту осіб, які шукають притулку, в умовах їх масового припливу» № 22 (XXXII), 1981 р.; «З питання про міжнародну солідарність і захист біженців» № 52 (XXXIX), 1988 р.; «З питання про всеосяжний та регіональні підходи всередині системи захисту» № 80 (XLVII), 1996 р.; «Реєстрація біженців та осіб, які шукають притулку» № 91 (LII), 2001 р.; «З питання про цивільний та гуманітарний характер притулку» № 94 (LIII), 2002 р.; «Загальний висновок з міжнародного захисту» № 77 (XLVI), 1995 р.; «Висновок з міжнародного захисту» № 85 (XLIX), 1998 р.; «Загальний висновок з міжнародного захисту» № 89 (LI), 2000 р. та ін.

Аналіз вищезазначених актів, дозволяє констатувати, що вони містять загальні рекомендації державам, що зіштовхнулися з проблемами масового припливу вимушено переміщених осіб. Зокрема, передбачалося, забезпечити для таких осіб доступ на свою територію і не розглядати їх як незаконних мігрантів; забезпечити дотримання принципу невислання та мінімальні стандарти приймання; дотримуватися принципу справедливого розподілу тягаря між державами. Крім того, розглядати цю форму міжнародного захисту як тимчасову, щоб надалі забезпечити довгострокові рішення для вимушених мігрантів та ін.

У резолюціях Генеральної Асамблеї ООН (*далі* — ГА ООН) також робилися спроби врегулювання проблем, пов'язаних з масовим припливом вимушено переміщених осіб. Зокрема, варто назвати, резолюції ГА ООН A/RES/35/196, 1980 р.; A/RES/37/186, 1982 р.; A/RES/38/103, 1983 р. та ін.

Погоджуємося з думкою, що таким чином ГА ООН, УВКБ ООН та інші органи, що входять до системи ООН, у своїх актах рекомендаційного характеру закликали держави у ситуаціях «масового припливу» забезпечити мінімальний рівень захисту для вимушених мігрантів шляхом надання їм так званого «тимчасового захисту»¹. У зв'язку з цим, зарубіжний дослідник Дж. МакАдам зазначає, що практика застосування державами «тимчасового притулку» виглядає як відступ від взятих зобов'язань за Конвенцією про статус біженців 1951 р.²

Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС вперше була введена в дію рішенням Ради ЄС 04 березня 2022 року як реакція-підтримка Європейським Союзом України в умовах повномасштабного вторгнення росії³.

За даними Статистичної служби Європейського Союзу (Євростату), на кінець листопада 2023 р. 4 278 485 осіб отримали тимчасовий захист у державах-членах ЄС⁴. Варто зазначити, що до Загальної європейської системи притулку приєдналися Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн і Швеція. Проте, особи, які отримали тимчасовий захист в цих країнах, не враховані в вищезазначеній статистиці, що, у свою чергу, свідчить про ще більшу кількість осіб, які отримали тимчасовий захист у результаті воєнних дій на території України. З аналізу даних Євростату, можемо констатувати, що на кінець 2023 р., найбільше вимушено переміщених осіб з України прийняли Федеративна Республіка Німеччина, Республіка Польща та Чеська Республіка.

Серед категорій осіб, які перетнули кордон з метою порятунку від воєнних дій, виокремлюють такі категорії: 1) жінки та діти (переважна частина загальної кількості); 2) особи, що перетнули кордон

¹ UNHCR (2013). UNHCR Roundtable on Temporary Protection International Institute of Humanitarian Law. *International Journal of Refugee Law*. Vol. 25. Iss. 1. pp. 178–186. URL: <https://doi.org/10.1093/ijrl/eet007>

² Durieux J.-F., McAdam J. (2004). Non-Refoulement through Time: The Case for a Derogation Clause to the Refugee Convention in Mass Influx Emergencies. *International Journal of Refugee Law*. Vol. 16. Iss. 1. pp. 1–24.

³ Council Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN>

⁴ Eurostat (2023). Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex - monthly data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPSM/default/table?lang=en

до початку повномасштабної війни в Україні; 3) літні люди; 4) інші громадяни України, що мають право виїзду за кордон України¹.

Відповідно до статті 1 метою Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС є встановлення мінімальних стандартів для надання тимчасового захисту у випадках масового припливу осіб із третіх країн, а також реалізація заходів для забезпечення балансу між зусиллями держав-членів ЄС у питаннях прийому та відповідальності за його наслідки². Відтак, держави-учасниці мають забезпечити негайний та колективний захист таких осіб, у випадку якщо вони не мають змоги повернутися до країни свого походження. Крім того, поряд з наданням міжнародного захисту на підставі індивідуальних заяв відповідно до Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2011/95/ЄС від 13 грудня 2011 р. про стандарти кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як отримувачів міжнародного захисту; про єдиний статус біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, та за зміст наданого захисту (так звана «Кваліфікаційна директива»)³, Директивою Ради ЄС 2001/55/ЄС передбачено можливість надання тимчасового захисту в колективному порядку конкретній групі осіб, яка визначається на основі рішень інститутів ЄС у ситуації масового напливу. Таким чином, після початку повномасштабного вторгнення російських військ, країнами ЄС було застосовано положення Директиви Ради ЄС 2001/55/ЄС щодо вимушено переміщених осіб з України.

Зазначеною директивою закріплюється, що тимчасовий захист повинен включати в себе дотримання принципу невислання та не обмежувати права на отримання статусу біженця. Відтак, дані норми підкреслюють їх тимчасовий характер, що підтверджується прийняття

¹ Маньгора В. В., Тельнюк С.Р. (2022). Особливості реалізації права на притулок громадянами України в умовах воєнного стану. *Інформація і право*. № 4(43). С. 134.

² Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>

³ Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0095>

державами національних нормативно-правих актів, що спочатку надавали тимчасовий захист на один рік, а потім продовжували його.

Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС закріплює наступні зобов'язання держав-членів ЄС щодо осіб, які отримали тимчасовий захист, зокрема: видача документів, підтверджують дозвіл на проживання; створення умов для отримання віз, включаючи транзитні; забезпечення інформацією про положення тимчасового захисту зрозумілою мовою; видача дозволів на працевлаштування; забезпечення доступу до відповідного житла або, при необхідності, засобів для оренди житла; забезпечення необхідною допомогою у формі соціального забезпечення та коштів до існування, а також надання медичного забезпечення за умови недостатності власних коштів у осіб, які отримали тимчасовий захист; надання необхідної медичної або іншої допомоги особам з особливими потребами (*persons who have special needs*) (неповнолітні особи без супроводу, жертви катувань, зґвалтування або інших серйозних форм психічного, фізичного або сексуального насилля); забезпечення доступу до системи освіти для неповнолітніх нарівні з громадянами держав-членів ЄС; встановлення гарантій згідно принципом возз'єднання (єдності) сім'ї, а також принципом забезпечення інтересів дитини; призначення представників для неповнолітніх осіб без супроводу; забезпечення можливості подати клопотання про надання міжнародного захисту, а також надання тимчасового захисту як на період розгляду клопотання про надання міжнародного захисту, так і після отримання відмови.

Відповідно до статті 1 Директиви Ради ЄС 2001/55/ЄС громадяни третіх країн або особи без громадянства, які вимушені залишити країну або регіон свого походження або евакуйовані, зокрема, у відповідь на заклик міжнародних організацій, і які не можуть повернутися в безпечні та стабільні умови з цієї причини, превалюючої в країні ситуації, які відповідають критеріям біженців відповідно до Конвенції 1951 р. або підпадають під дію інших міжнародних або національних документів, що забезпечують міжнародний захист називаються «переміщеними особами»¹. До таких осіб відносяться: особи,

¹ Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>

які врятувалися втечею із зони збройного конфлікту або спалахів насилля; особи, яким загрожує серйозний ризик або які стали жертвами систематичних порушень прав людини.

Крім того, Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС проголосила принцип солідарності держав у випадку масового напливу вимушено переміщених осіб. Стаття 80 Договору про функціонування Європейського Союзу («Лісабонського договору» 2007 р.) закріпила принцип солідарності та справедливого розподілу відповідальності між державами-членами ЄС, у тому числі у фінансовому плані».

Імплементативне Рішення Ради (ЄС) 2022/382 від 04 березня 2022 р. закріпило перелік осіб, які можуть претендувати на отримання тимчасового захисту в країнах ЄС, зокрема, до них належать:

- 1) громадяни України, які проживали на території України і вимушено залишили Україну 24 лютого 2022 року або після цієї дати внаслідок військової агресії проти України;
- 2) особи без громадянства та громадяни третіх країн, крім України, які користувалися міжнародним захистом або еквівалентним національним захистом в Україні до 24 лютого 2022 р.;
- 3) члени сімей осіб, зазначених у пункті 1 та 2, у тому числі а) чоловік/дружина (неодружений партнер у фактичних шлюбних відносинах, якщо законодавство або практика відповідної держави-члена розглядає неодружені пари таким же чином, як і подружжя); б) неповнолітні неодружені діти особи, зазначеної в пункті 1 та 2, або її дружини/чоловіка, незалежно від того, народжені вони у шлюбі чи поза шлюбом, або усиновлені; в) інші близькі родичі, які проживали разом як частина сім'ї під час обставин, пов'язаних з масовим припливом переміщених осіб, і які повністю або переважно перебували на утриманні особи, зазначеної в 1 та 2 в той час;
- 4) громадяни третіх країн, які на законних підставах проживали в Україні до 24 лютого 2022 р. на підставі дійсного дозволу на постійне проживання відповідно до законодавства України та які не можуть повернутися в безпечних та довготривалих умовах до своєї країни або регіону походження¹.

¹ Council Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN>

Національним законодавством держав-членів ЄС тимчасовий захист може бути надано й іншим категоріям осіб, зокрема, громадянам України, які залишили територію України до 24 лютого 2022 р.; особам без громадянства та громадянам третіх держав, крім громадян України, які проживають на території України на підставі посвідки на проживання та які не можуть повернутися в безпечні та надійні умови у державі походження; особам без громадянства та громадянам третіх держав, крім громадян України, які на законних підставах проживали на території України та які не можуть повернутися в безпечні та належні умови у державі походження на підставі ст. 7 Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС, а також іншим особам на підставі цієї норми.

Статтею 3 Директиви Ради ЄС 2001/55/ЄС встановлюється можливість для держав-членів ЄС передбачити на національному рівні більш сприятливі умови для переміщених осіб, що на практиці й призвело до наявності різних умов для отримання тимчасового захисту.

IV. ВИСНОВКИ

Формування інституту тимчасового захисту розпочато в ХХ столітті, що знайшло своє відображення в актах Виконавчого комітету УВКБ ООН та Генеральної Асамблеї ООН. Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС регламентує умови та порядок отримання тимчасового захисту у випадку масового напливу вимушено переміщених осіб. Рішенням Ради ЄС 04 березня 2022 р. положення Директиви Ради ЄС 2001/55/ЄС були вперше застосовані на практиці щодо вимушено переміщених осіб з України. За даними Статистичної служби Європейського Союзу (Євростату), на кінець листопада 2023 р. 4 275 485 осіб отримали тимчасовий захист у державах-членах ЄС. Директива Ради ЄС 2001/55/ЄС закріплює цілий комплекс зобов'язань держав — членів ЄС щодо осіб, які отримали тимчасовий захист, зокрема: дозвіл на проживання; видача дозволів на працевлаштування; забезпечення доступу до відповідного житла; забезпечення необхідною допомогою у формі соціального забезпечення та коштів до існування, а також надання медичного забезпечення; забезпечення доступу до системи освіти тощо.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Безпалова О. І. (2017). Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві. *Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 20 квіт. 2017 р.). Ужгород: УжНУ. С. 10–19.
2. Васечко В. О. (2023). Генеза конституційно-правових основ співробітництва України з країнами ЄС щодо переміщених осіб з України. *Migration & Law*. Vol. 3 (issues 1–2). С. 54–75. <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2023-3-1-2-54-75>
3. Конвенція про статус біженців 1951 р. URL: https://www.unhcr.org/ua/wpcontent/uploads/sites/38/2021/07/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf
4. Маньгора В. В., Тельнюк С. Р. (2022). Особливості реалізації права на притулок громадянами України в умовах воєнного стану. *Інформація і право*. № 4(43). С. 129–138. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.4\(43\).270074](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.4(43).270074)
5. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
6. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>
7. Council Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN>
8. Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0095>
9. Durieux J.-F., McAdam J. (2004). Non-Refoulement through Time: The Case for a Derogation Clause to the Refugee Convention in Mass Influx Emergencies. *International Journal of Refugee Law*. Vol. 16. Iss. 1. pp. 1–24.
10. Eurostat (2023). Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex — monthly data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPSM/default/table?lang=en
11. UNHCR (2013). UNHCR Roundtable on Temporary Protection International Institute of Humanitarian Law. *International Journal of Refugee Law*. Vol. 25. Issue 1. pp. 178–186. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eet007>

REFERENCES

1. Bezpalova O. I. (2017). Osoblyvosti vyznachennya prav bizhentsiv u mizhnarodnomu zakonodavstvi [Peculiarities of defining the rights of refugees in international legislation]. *Zdiysnennya ta zakhyst prav vnutrishno peremishchenykh osib [Implementation and protection of the rights of internally displaced persons]*: mater. International science and practice conf. (Uzhgorod, April 20, 2017). Uzhgorod: UzhNU. pp. 10–19 [In Ukrainian].
2. Convention on the Status of Refugees of 1951. URL: https://www.unhcr.org/ua/wpcontent/uploads/sites/38/2021/07/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf

3. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 4, 1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>
5. Council Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN>
6. Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0095>
7. Durieux J.-F., McAdam J. (2004). Non-Refoulement through Time: The Case for a Derogation Clause to the Refugee Convention in Mass Influx Emergencies. *International Journal of Refugee Law*. Vol. 16. Iss. 1. pp. 1–24.
8. Eurostat (2023). Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex — monthly data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYTPSM/default/table?lang=en
9. Vasechko V. O. (2023). Geneza konstytutsiyno-pravovykh osnov spivrobitnystva Ukrainy z krayinamy YES shchodo peremishchenykh osib z Ukrainy [The genesis of the constitutional and legal foundations of Ukraine's cooperation with EU countries regarding displaced persons from Ukraine]. *Migration & Law*. Vol. 3 (issues 1–2). pp. 54–75. <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2023-3-1-2-54-75> [In Ukrainian].
10. Mangora V. V., Telniuk S. R. (2022). Osoblyvosti realizatsiyi prava na pryulok hromadyanamy Ukrainy v umovakh voyennoho stanu [Peculiarities of the exercise of the right to asylum by citizens of Ukraine under martial law]. *Information and Law*. No. 4(43). pp. 129–138. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.4\(43\).270074](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.4(43).270074) [In Ukrainian].
11. UNHCR (2013). UNHCR Roundtable on Temporary Protection International Institute of Humanitarian Law. *International Journal of Refugee Law*. Vol. 25. Issue 1. pp. 178–186. URL: <https://doi.org/10.1093/ijrl/eet007>